

Handläggare
Britta Eliasson
08-508 264 61

Till
Exploateringsnämnden
2024-04-25

Avfallsplan för Stockholm 2025-2030. Svar på remiss

Förslag till beslut

1. Exploateringsnämnden godkänner kontorets svar på remissen och lämnar det som sitt yttrande.
2. Exploateringsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Sverker Henriksson
Biträdande förvaltningschef

Sammanfattning

Exploateringsnämnden har fått remissen *förslag till ny avfallsplan för Stockholm 2025-2030* från avfallsnämnden för yttrande. Avfallsplanen är ett av kommunens lagstadgade styrdokument för avfallshanteringen. Exploateringsnämnden ansvarar, tillsammans med andra nämnder, för genomförandet av flera av avfallsplanens åtgärder.

Exploateringskontoret tycker att avfallsplanen adresserar de avfallsfrågor som staden behöver hantera i en allt tätare stad med fler människor och samtidigt högre ambitioner kring sortering, återvinning och återbruk av avfall.

Avfallsplanens har en rad åtgärder kopplade till stadsutveckling för att säkerställa att det ska finnas ytor för avfallshantering. Kontoren välkomnar förslagen som är inriktade på att avfallsfrågorna ska hanteras strukturerat, i tidiga skeden och med

Exploateringskontoret
Projekt väst

Fleminggatan 4
Box 8189
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 264 61
Växel 08-508 276 00
exploateringskontoret.expl@stockholm.se
Org nr 212000-0142
start.stockholm

hög grad av samverkan mellan berörda förvaltningar. Kontoret vill lyfta fram vikten av att de ekonomiska aspekterna är med tidigt i planeringen. Med den konkurrens om marken som råder behöver planeringen för avfallshantering söka yteffektiva lösningar, lösningar i samverkan med andra parter och lösningar i lägen där få andra funktioner skulle vara lämpliga. Kontoret ser gärna att detta förtydligas i avfallsplanen.

Kontoret har några andra synpunkter och förslag till tillägg till planen.

Exploateringsnämnden bör medverka i aktiviteten om att stödja ideella insatser som arbetar för minskad nedskräpning. Nämnden har redan i dag sådan samverkan till exempel för skräp på sjöbotten och invid koloniträdgårdsområden.

Vad gäller att minska byggavfall till de nivåer som avfallsplanen föreslår är kontorets erfarenhet att byggavfallsfrågan behöver finnas med redan i projekteringskedet. Staden bör därför överväga att ha krav på handlingsplaner för byggavfall vid byggande för stadens bolag och avtalade byggaktörer.

I avfallsplanen bör utveckling och testning av sorterande avloppssystem i Norra Djurgårdsstaden finnas med. Det syftar till att fosfor i avloppsslam ska tas till vara och finns med i ett program för hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden, som beslutats av kommunfullmäktige 2021.

En hel del andra åtgärder som föreslås i avfallsplanen kommer också att föreslås i den nya klimathandlingsplanen och i det nya miljöprogrammet, vilka är under beredning. Även masshanteringsplanen, är en del av avfallsplanen. Åtgärder som också finns eller kommer att föreslås i andra planer har lämnats utan kommentar i remissen.

Kontoret föreslår att nämnden godkänner kontorets utlåtande som svar på remissen.

Remissen

Exploateringsnämnden har fått ett förslag till ny avfallsplan för Stockholms stad 2025-2030 på remiss. Avfallsplanen utgör den ena delen av stadens renhållningsförordning. Den andra delen är avfallsföreskrifter. Kravet på en kommunal renhållningsförordning

finns i miljöbalken och den beslutas av kommunfullmäktige. Det är avfallsnämnden som har tagit fram förslaget till avfallsplan.

Avfallsplanen är Stockholms stads strategi för avfallshantering vid planering av nya områden, vid prövning av bygglov, i tillsyn över miljöfarlig verksamhet samt för hur invånarna och verksamheterna i staden ska förebygga avfall och hantera det avfall som uppstår.

Avfallsmängderna förväntas öka när stadens befolkning blir större. Lagkraven för avfallshanteringen ökar också, till exempel genom fastighetsnära utsortering av matavfall, brännbart avfall, textilavfall och förpackningar. Samtidigt som staden förtätas och folkmängden stiger, ökar alltså behovet ytor för avfallshantering.

Grunden till Avfallsplanen är globala, nationella och regionala mål för hållbar utveckling. Planen kopplar också till flera av stadens övriga handlingsplaner och program så som miljöprogrammet och klimathandlingsplanen.

Avfallsplanen innehåller fyra huvudmål. Under varje mål ges en vision för hur det ska se ut år 2040. Visionerna syftar till att nå stadens långsiktiga mål i Vision 2040 – Möjligheternas Stockholm, om en hållbar, växande och dynamisk stad.

De fyra huvudmålen är

1. Avfall från boende och verksamma i staden ska minska och det som ändå uppkommer ska tas om hand resurseffektivt.
2. Nedskräpningen i staden ska minska
3. Avfallshanteringen ska anpassas till människan
4. Avfallshanteringen ska vara en självklar del av stadens fysiska planering

De fyra huvudmålen har brutits ned till mer detaljerade delmål för planperioden 2025–2030. Till delmålen är åtgärder kopplade, vilkas syfte är att bidra till att målen kan uppnås.

Flera av målen och åtgärderna innebär ansvar och åtaganden för exploateringsnämnden.

I nedanstående åtgärder förväntas nämnden bidra. Numreringen syftar till att underlätta hänvisningar i analys och konsekvensbeskrivningen nedan. Förkortningarna KHP

respektive MP avser klimathandlingsplanen respektive miljöprogrammet och markerar åtgärder som både finns i avfallsplanen och den andra planen, vilka båda är under beredning inför beslut i kommunfullmäktige.

Under huvudmål 1:

- 2.1 Anställda i staden ska informeras om avfallsförebyggande och sortering av avfall på arbetsplatsen
- 2.2 Genomföra kompetenshöjande insatser inom cirkulär upphandling för stadens upphandlare och avtalsförvaltare (MP)
- 2.3 Genomföra insatser för att öka kännedomen om och användningen av stadens befintliga delningsplattformar, exempelvis Stocket och kommande plattform för byggåterbruk (KHP)
- 2.4 Säkerställa fortsatt införande av utsortering av matavfall i stadens verksamheter
- 2.5 Planera för återbruksdepåer av bygg- och anläggningsmaterial för stadens verksamheter (KHP)
- 2.6 Öka lokal återanvändning av schaktmassor i bygg- och anläggningsprojekt (MP)
- 2.7 Utredda förutsättningar för återbruksdepåer av bygg- och anläggningsmaterial för stadens verksamheter lokalt (KHP)
- 2.8 Utredda förutsättningarna och planera för införande av återbruksdepå för externa aktörer i samverkan med bygg- och anläggningsbranschen.
- 2.9 Arbeta efter och genomföra åtgärder i stadens handlingsplan för masshantering 2024–2027
- 2.10 Planera för återbruksdepåer av bygg- och anläggningsmaterial för stadens verksamheter (KHP)

Under huvudmål 2:

- 2.1 Förtydliga ansvar för förvaltningar och bolag vad gäller nedskräpning och dumpning

Under huvudmål 3:

- 3.1 Införa fastighetsnära insamling av förpackningar

Under huvudmål 4:

- 4.1 Ta fram riktlinjer för avfallsutredning för planprogram, detaljplan och bygglov
- 4.2 Säkerställa att avfallsutredning görs vid framtagande av program och detaljplaner där det är relevant
- 4.3 Genomföra kompetenshöjande åtgärder kring avfallshantering och återbruk
- 4.4 Säkerställa att förebyggande av avfall, återbruk och avfallsfrågor beaktas i planprogram
- 4.5 Samverka inom staden för att kommunal mark i större utsträckning avsätts för återanvändning, återvinning och avfallsrelaterad verksamhet.
- 4.6 I den strategiska planeringen proaktivt avsätta ytor för återbruk och avfallshantering (MP)
- 4.7 I den strategiska planeringen proaktivt avsätta ytor för återbruk och avfallshantering
- 4.8 Samverka inom staden för att kommunal mark i större utsträckning avsätts för insamling av avfall då möjlighet att göra detta inom fastigheten uttömts
- 4.9 Utredda möjlighet och under vilka förutsättningar det går inrymma fastighetsnära avfallshantering på kommunal mark

Exploateringsnämnden föreslås särskilt ansvara för:

- 1:11 Medverka till upplåtelse av etableringsytor för återvinning och återbruk vid renovering och nybyggnation (under huvudmål 1)
- 4:10 Säkerställa lämplig mark och långsiktiga upplåtelser för befintliga återvinningscentraler och återbruk. Marken ska vara miljömässigt och ekonomiskt försvarbar (under huvudmål 4)

Ärendets beredning

Avfallsplanen har remitterats till många av stadens förvaltningar och bolag, några byggaktörer och berörda intresseorganisationer, Stockholm kommunförbund, Funktionsrätt i Stockholm stad, samt Länsstyrelsen. För fullständig förteckning, se bilaga 2

Remissvaret har tagits fram av projekt väst på exploateringskontoret i samverkan med stadsbyggnadskontoret.

Exploateringskontorets synpunkter

Avfallshantering är en del av stadens infrastruktur och är därmed en viktig del i exploateringsnämndens ansvarsområde. Den nya avfallsplanen behandlar på ett bra sätt de frågor som behöver hanteras i en allt tätare stad med fler människor och samtidigt högre ambitioner kring sortering, återvinning och återbruk av avfall.

De fyra huvudmålen är samma som i gällande avfallsplan, men en hel del av åtgärderna är nya.

De av avfallsplanens åtgärder som berör exploateringsnämnden kan delas in i några olika kategorier.

Åtgärder som också finns i andra planer

Flera av åtgärderna finns också i andra planer som staden tagit fram eller är på väg att ta fram. Det gäller klimathandlingsplanen (åtgärd 1:3, 1:5, 1:7 och 1:10 ovan), miljöprogrammet (1.2, 1:6 och 4:6) och masshanteringsplanen (åtgärd 1:9). Kontoret behandlar inte åtgärderna som också finns i dessa andra planer i det här remissvaret.

Kontoret avser återkomma gällande åtgärder som finns med inom ramen för arbetet med klimathandlingsplanen respektive miljöprogrammet i framtida remissvar. Handlingsplan för masshantering i Stockholms stad 2024-2027 beslutades av exploateringsnämnden den 14 december 2023.

Ändå är det på sin plats att notera att det är masshanteringen som är kontorets allra största avfallsfråga och kontoret gör stora insatser för att minska, sortera och återbruka massor.

I avfallsplanen saknas en åtgärd som finns med i Program för Hållbar stadsutveckling i Norra Djurgårdsstaden som beslutats av kommunfullmäktige 2021. I programmet finns en åtgärd för att fosfor i avloppsslam ska tas till vara och återföras som växtnäring till åkermark. Det handlar om utveckling och testning av sorterande avloppssystem i Norra Djurgårdsstaden. Det är exploateringsnämnden och Stockholm Vatten och Avfall som, enligt programmet, ansvarar för att genomföra åtgärden i samarbete med stadens bostadsbolag.

Åtgärder för förvaltningen som arbetsplats

Två åtgärder i avfallsplanen handlar om hur alla anställda i staden ska leva upp till målen om smart avfallshantering. Det ska göras genom information om avfallsförebyggande och sortering av avfall på arbetsplatsen, inklusive matavfall (åtgärd 1:1 och 1:4 ovan). Kontoret menar att det är självklart att stadens förvaltningar ska ha god kunskap om och efterlevnad i såväl att minska avfallet som att sortera, återvinna och återbruka det. Kontoret ser positivt på att medverka i genomförandet av dessa åtgärder.

Åtgärder för återvinnings-, återbruks- och sorteringsanläggningar

En rad åtgärder i avfallsplanen handlar om att möjliggöra nya platser där avfall kan hanteras (1:8, 4:4, 4:5, 4:7, 4:8 och 4:9 ovan). Exploateringskontoret håller med om att det kommer att behövas utökade ytor för avfallshantering och det är bra att avfallsplanen föreslår strategisk planering för att identifiera och säkerställa platser.

Det är hög konkurrens om marken i Stockholm och det är viktigt att behovet av ytor för avfallshantering finns med tidigt i planeringen. Andra intressen gör också anspråk på de möjliga ytorna. För att ytor ska kunna reserveras för avfallshantering behövs tydliga anspråk och uppdrag, en konsekvent ambition samt stöd i strategiska beslut. Exploateringsnämnden bör vara en aktiv part i att medverka till detta, så som det föreslås, bland annat i åtgärd 1:11 och 4:10.

Det är också viktigt att planeringen och säkerställandet av ytor för avfallshantering genomförs i samverkan mellan stadens berörda förvaltningar och bolag i enlighet med förslaget. Det är nödvändigt med god samverkan mellan stadens olika ansvariga förvaltningar och bolag då insikt och god kunskap hos de tekniska förvaltningarna om förutsättningarna och behoven för avfallshantering är nödvändig för att identifiera och säkerställa platserna. Kontoret vill särskilt betona vikten av att de ekonomiska aspekterna är med tidigt i planeringen. Planeringen måste bedrivas med insikt i ekonomin kring avfallshantering, så som hur anläggnings- och driftskostnader påverkas i olika alternativ.

Lika viktigt är att ha med de fastighetsekonomiska frågorna, så som markvärden, stadens intäkter och kostnader vid olika

placering och storlek på avfallsanläggningar. En samlad kunskap om de olika parametrarna bäddar för en god ekonomi för staden, insiktsfulla avvägningar, god planering och framförhållning. Kontoret tolkar det som att det är just detta som ligger bakom formuleringen att marken för återvinningscentraler och återbruk ska vara ”miljömässigt och ekonomiskt försvarbar”. Kontoret ser gärna att detta förtydligas i avfallsplanen. Kontoret kan också konstatera att med den konkurrens om marken som råder behöver planeringen för avfallshantering söka yteffektiva lösningar, lösningar i samverkan med andra parter och lösningar i lägen där det inte är så många andra funktioner är lämpliga, till exempel på grund av buller. Även detta perspektiv bör göras tydligare i avfallsplanen.

Åtgärder kopplade till fastighetsnära insamling av förpackningar

En annan kategori åtgärder är kopplade till de skärpta ambitionerna om fastighetsnära förpackningsinsamling utifrån det EU-direktiv som började gälla förra året (åtgärderna 4:10, 4:11-13 ovan). Kontoret anser att de föreslagna åtgärderna om avfallsutredningar, kompetenssatsning hos beröra förvaltningarna och inarbetande av avfallsfrågor i processen för planprogram är bra och väl avvägda. Det behövs god kunskap, tydliga riktlinjer och att tidig ha med avfallsfrågorna i processen för att klara behoven på ett bra sätt. Här finns mycket lärdom att hämta från Norra Djurgårdsstaden som länge haft höga ambitioner kring fastighetsnära insamling och hållbara lösningar. Där finns avtalskrav om storlek på miljörum för att säkerställa plats för alla fraktioner och kraven följs upp. Kontoret ser positivt på avfallsplanens förslag om att SVOA ska följa upp att miljörummen blir tillräckligt stora för att fungera för alla fraktioner, eftersom uppföljningen är av stor vikt för efterlevnaden..

Åtgärd om nedskräpning och dumpning av avfall

Nedskräpning och dumpning av avfall är ett kostsamt bekymmer som belastar exploateringsnämnden genom sitt ansvar för kommunal kvartersmark och icke planlagd mark. Tydlighet i uppdrag och ansvar för detta är en viktig förutsättning för ett strategiskt förebyggande arbete. Kontoret välkomnar en sådan tydlighet och samverkan kring dessa frågor.

Det finns en aktivitet under mål 2 ”Stödja ideella insatser som arbetar för minskad nedskräpning” där exploateringsnämnden bör

medverka. Nämnden har redan i dag projekt ihop med Rena Mälaren som dyker efter skräp på sjöbotten. Det kan också finnas möjlighet att utöka samarbete med koloniträdgårdsföreningar som gränsar till mark som nämnden förvaltar.

Övrigt

En annan lärdom från Norra Djurgårdsstaden är möjligheten att minska uppkomsten av byggavfall. Där har det länge varit avtalade krav för att hålla nere byggavfallet till max 20 kg/ m² BTA. I avfallsplanen finns mål om att minska byggavfallet till den nivån först 2029. Målet för 2025 är 40kg/m². I Norra Djurgårdsstaden har det visat sig svårt att komma ned till 20 kg/ m². En så låg produktion av byggavfall bygger på att byggaktörerna tar in avfallsfrågan redan i sin projektering. I Norra Djurgårdsstaden avtalas det därför om krav på handlingsplaner för byggavfall redan i projekteringen. Det gör att byggaktörerna ska jobba medvetet med frågan tidigare än i byggskedet. Kontoret menar att staden bör överväga att ha krav på handlingsplaner för byggavfall vid byggande i staden för stadens bolag och avtalade byggaktörer.

Exploateringskontorets förslag

Kontoret föreslår att nämnden lämnar detta utlåtande som svar på remissen.

Slut

Bilagor

1. Avfallsplan för Stockholm 2025-2030
2. Remissinstanser